

De sociale basis in Groningen

Stel, je fietst op een mooie dag door de stad naar een afspraak, of brengt je kind naar een activiteit. Je bent te vroeg, neemt de tijd en kijkt om je heen. Dan kun je zien hoe we in Groningen als inwoners met elkaar samenleven: wonen, werken en onze vrije tijd invullen. We er met z'n allen naar streven ons hier goed, gezond, veilig en thuis te voelen. Je ziet hoe we elkaar opzoeken, in de straat, op het werk op school, bij de sportvereniging of zangclub, in het buurthuis etc. Je realiseert je wellicht dat mensen willen meetellen en gewaardeerd worden als individu en als groep. 'Sociale relaties maken je mens.' Je realiseert je wellicht ook, dat het niet altijd lukt om je goed te voelen, om wat voor reden dan ook. Dat je in dat geval familie, vrienden, een sociaal netwerk, vrijwilligers of zelfs professionals nodig hebt om je te ondersteunen of om hulp en zorg te bieden.

Als je door de stad fietst en om je heen kijkt, kijk je eigenlijk naar de sociale basis van Groningen. Het is mooi, dat we er samen voor kunnen zorgen dat deze sociale basis zo sterk mogelijk is. De gemeente is daar een belangrijke partner in.

Daar gaat deze nota over: hoe de gemeente een bijdrage kan leveren aan het versterken van de sociale basis van Groningen.

Definitie van de sociale basis: wat is het?

Wij als gemeente verstaan onder de sociale basis: de (informele en formele) contacten tussen mensen, netwerken en organisaties in de Groninger samenleving. Deze contacten samen, dragen bij aan sociale, leefbare dorpen, buurten en wijken van de stad.

Het gaat om wat mensen samen doen, om het deel van de samenleving waar mensen met elkaar de gemeenschap vormen. Waar zij wonen, werken, leven en met elkaar in contact kunnen komen. Zo kunnen relaties ontstaan tussen inwoners onderling (vrienden, familie, burens) en tussen inwoners, professionals en de gemeente.

De sociale basis bestaat uit de mogelijkheden die inwoners hebben om te participeren in sociale relaties op een manier die hen "goed doet". Deze mogelijkheden die iemand heeft, bepalen hoe sterk zijn of haar sociale basis is. Het hebben van een sociale basis is belangrijk, omdat de relaties in de sociale basis ervoor zorgen dat je iets hebt om op terug te vallen. Dit kan voorkomen dat je problemen krijgt die niet hadden hoeven ontstaan wanneer je een netwerk om je heen had. Maar ook dat je prettig kan samenleven, je goed, veilig en welkom voelt en je zelf kan beslissen wat je wilt, door de relaties die je hebt.

De sociale basis bestaat uit onderstaande bronnen. Wij, als samenleving en als gemeente, kunnen hier mogelijk invloed op uitoefenen.

- *Persoonlijke bronnen:* Hieronder vallen de persoonskenmerken en capaciteiten van iemand. De vaardigheden en competenties bepaald door o.a. werk, inkomen, opleiding en gezondheid (zelfredzaamheid).
- *Sociale bronnen:* Deelnemen in sociale netwerken en het kunnen terugvallen op een sociaal vangnet dat ondersteuning biedt voor bijvoorbeeld sociaal contact, activiteiten, van waarde zijn, zingeving, toegang tot voorzieningen en toegang tot ontwikkelmogelijkheden.
- *Omgevingsbronnen:* Hieronder worden de fysieke en tastbare voorzieningen op het gebied van o.a. onderwijs, gezondheid, sport, cultuur en recreatieve voorzieningen verstaan.

Wat is de aanleiding dat we nú schrijven over de sociale basis?

Ten eerste hebben we de afgelopen jaren weinig aandacht gehad voor de sociale basis. Veel contacten moeten en veel kennis moet weer opnieuw worden opgebouwd.

Ten tweede is het een goed moment om vast te stellen hoe de Groningse samenleving verandert en hoe onze rol als gemeente Groningen verandert. In de samenleving zien we bijvoorbeeld, een toename van digitalisering, robotisering, meer diversiteit. We zien dat niet iedereen profiteert van de economische groei, er meer eenzaamheid is, vergrijzing toeneemt en dat er meer mensen zelfstandig gaan wonen in plaats van in een zorginstelling.

Ook onze inzichten veranderen, hoe we als gemeente het beste onze bijdrage aan de samenleving kunnen leveren. Het besef wordt steeds groter dat er zich heel veel afspeelt buiten onze systemen en organisaties om. Gewoon, bij de mensen thuis, in de dorpen, wijken, gebieden, in de samenleving. In het coalitieakkoord 2019-2022 zetten we de mens centraal: 'niet de regels, maar dat wat nodig is, is leidend' en zetten we in op gebiedsgericht werken. In de recente beleidsnota 'Toekomst met perspectief' over de aanpak van armoede, is een belangrijke boodschap: 'Praat niet over ons, maar met ons'.

Ten derde, heel praktisch, dat we van het beleid in de voormalige gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer voor 1 januari 2020, één beleid moeten maken, oftewel we moeten harmoniseren.

Ten vierde ging na de decentralisaties¹ de aandacht grotendeels uit naar de individuele zorg en ondersteuning van kwetsbare burgers met hulpvragen. De voordelen van de decentralisaties worden echter vooral gehaald door de focus te leggen op het gemeenschappelijke en zelforganiserende. Het grootste deel van de zorg speelt zich tenslotte thuis af, goed eten en slapen, voldoende bewegen, zorg voor elkaar etc. Pas als er écht wat aan de hand is, zoeken we hulp van dokters en specialisten.

Wat willen we bereiken

Uiteindelijk streven we naar een samenleving met een sterke sociale basis! Een samenleving waar elke inwoner van onze gemeente de kans krijgt mee te doen, zich gezien weet en zich thuis voelt².

We kunnen de sociale basis niet maken, die is er! Dat betekent dat we samen moeten optrekken met onze inwoners om de sociale basis te versterken, waar nodig. Het onderling vertrouwen en het gezamenlijk doel bepaalt het succes. *Deze notitie is de start voor een gesprek om te komen tot een beschrijving welke rol wij het beste op ons kunnen nemen om de sociale basis te versterken.*

De sociale basis draagt vele andere beleidsterreinen in zich of raakt andere beleidsterreinen. In de nota streven we naar samenhang in het beleid, zodat we optimale resultaten bereiken. Dat betekent ook dat we afbakenen, om dubbel werk te voorkomen.

¹ Gemeenten hebben sinds 1 januari 2015 de verantwoordelijkheid gekregen over werk en inkomen (Participatiewet), jeugdzorg (Jeugdwet) en ondersteuning van langdurige zieken en ouderen (Wet maatschappelijke ondersteuning).

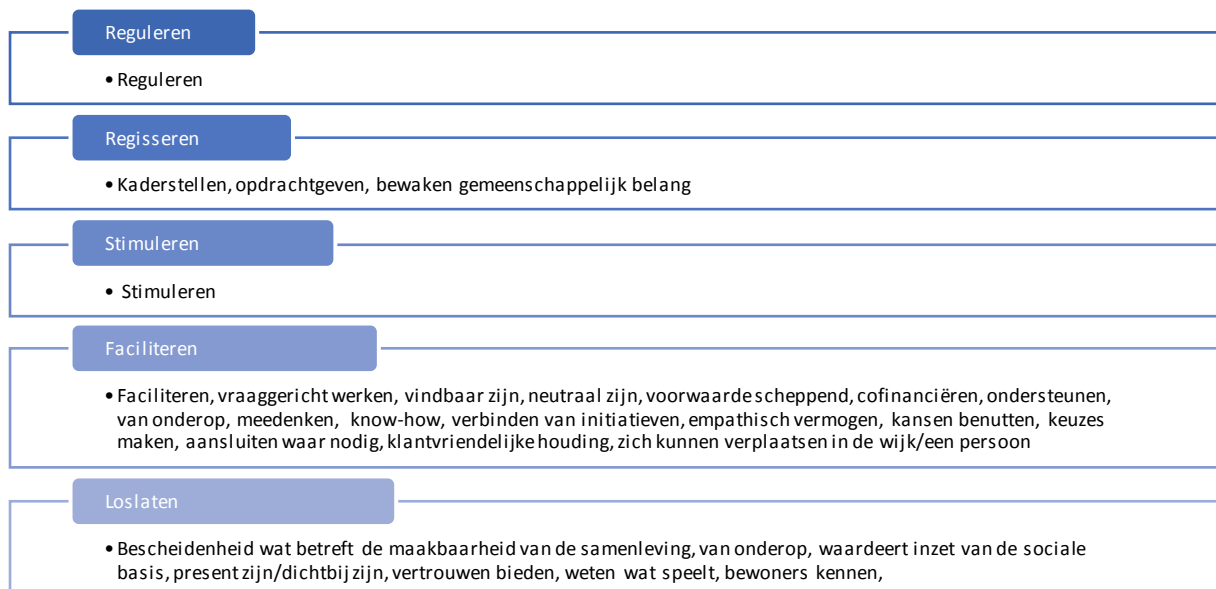
² Uit het Coalitieakkoord 2019 – 2022, 'Gezond, Groen, Gelukkig Groningen'

Hoe herwinnen we als gemeente het vertrouwen?

We constateren dat als we het hebben over de sociale basis, inwoners het vertrouwen in de gemeente aan het kwijtraken zijn. Inwoner van De Hoogte, “de gemeente maakt toch niet waar wat ze zeggen”. We moeten als gemeente veranderen om dit vertrouwen te herwinnen. De gemeente moet als partner aan de volgende voorwaarden voldoen om onderling vertrouwen te herwinnen:

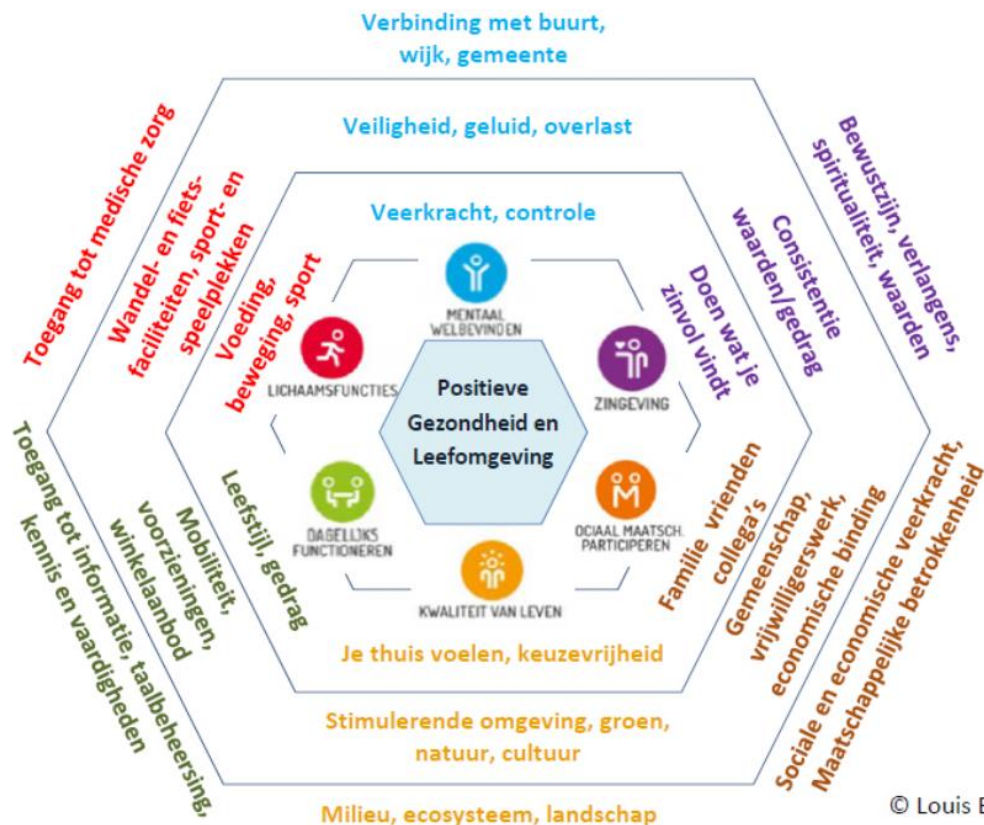
1. Wij zetten de bewoner centraal
Wij luisteren naar bewoners, wij denken in mogelijkheden en niet in ingewikkelde regels of systemen
2. Wij zijn één betrouwbaar en toegankelijk geheel.
Wij hebben één aanspreekpunt, wij komen onze afspraken na, wij zijn vindbaar en wij staan open voor bewoners
3. Wij zijn flexibel en streven continuïteit in ons beleid na
Wij kijken wat nodig is en spelen daarop in. We houden ruimte voor verschil. Daarnaast zorgen we voor continuïteit (ook als het aanspreekpunt wegvalt) zowel in materiële als immateriële zin

Wij kunnen verschillende rollen aannemen binnen de sociale basis, afhankelijk van wat bewoners, bewonersorganisaties, initiatieven, etc. nodig hebben. Dit zal de ene keer van ons vragen om meer vast te houden en de andere keer om meer los te laten, dat beoordelen we per situatie. Wij faciliteren waar dat wenselijk is, stimuleren waar dat nodig is, en hoe dan ook zien we toe op inclusiviteit, continuïteit en rechtmatigheid. De ambtenaren zijn vertegenwoordiger van het gemeenschappelijk belang, met verantwoording aan het college en de gemeenteraad. In het onderstaande schema vind je de verschillende rollen die wij kunnen aannemen en hoe we deze invullen. We richten ons voornamelijk op de onderste drie rollen, maar in bepaalde situaties kan het voorkomen dat we moeten reguleren of regisseren.



Hoe komen we tot het gezamenlijke doel?

Het doel is het versterken van de sociale basis van de inwoners van Groningen, indien nodig. Wij denken dat we aan de hand van het positieve gezondheidsmodel van Huber hier een gezamenlijk inzicht in te krijgen. In het model wordt uitgegaan van zes dimensies die een grote impact hebben op iemands gezondheid en welbevinden (zie hieronder). Dit model kan als praktisch instrument gebruikt worden om in een wijk of gebied samen met inwoners te onderzoeken hoe het gaat met de sociale basis en of er eventueel interventies gewenst zijn op één of meer van de zes dimensies.



Een belangrijke bron van informatie vormt de basismonitor van de gemeente Groningen. In wijkcompassen zijn gegevens te vinden die informatie geven voor de zes dimensies. Ook de Woonzorgwijzer en de Sociale kaart Groningen bieden hiervoor informatie.

Aan de hand van deze informatie kunnen we het gesprek voeren met de inwoners over de staat van de sociale basis, in de buurt, wijk of het dorp. Inwoners, organisaties in de wijk en gemeente stellen gezamenlijk vast wat er gedaan moet worden om de sociale basis waar nodig te versterken.

Welke ambities horen hierbij?

De hogere ambitie is natuurlijk een zo sterk mogelijke sociale basis. Hoe dat er uit ziet kunnen we niet zeggen. We hadden net afgesproken dat we dat samen met de inwoners en organisaties gaan doen. We moeten ons ook steeds afvragen hoever onze invloed reikt. We kunnen iets zeggen over onze uitgangspunten. Waar we direct invloed op hebben is de manier waarop wij, als gemeente, werken, de samenhang van ons beleid en hoe we onze capaciteit en middelen inzetten.

Uitgangspunten van beleid:

- Het bevorderen van contacten tussen inwoners en groepen van inwoners.
- Het waarderen van vrijwilligers en bevorderen van inwonersinitiatieven.
- Het bevorderen dat mensen mee kunnen doen in de samenleving.
- Het faciliteren en stimuleren dat inwoners zorg voor elkaar hebben en een steunend netwerk ervaren, zodat maatschappelijke sociale problemen worden voorkomen.
- Het faciliteren als het gaat om fysieke en tastbare voorzieningen.
- Toezien op inclusiviteit, continuïteit en rechtmatigheid.

Samenhang in beleid:

- Een goede samenwerking in het gebied tussen de formele en informele zorg en binnen de sociale basis. Dat doen we op basis van wijkcompassen (wijkanalyse) en het gezamenlijk gesprek tussen, inwoners, bewonersinitiatieven, organisaties, WIJ, GON en gemeente. Samenhang in de opdrachten over de sociale basis aan WIJ en GON is essentieel!
- We versterken de sociale basis, bekeken vanuit zowel de ruimtelijke als maatschappelijke investeringsagenda. In de wijkvernieuwingswijken zetten we daar nu al krachtig op in.
- Een integrale benadering vanuit de beleidsthema's zorg en welzijn, accommodaties, jeugd (positief opgroeien), armoede (toekomst met perspectief), werk, gezondheid, sport, cultuur, wonen en kwaliteit van de leefomgeving biedt kansen voor de verdere versterking.

Hoe we willen gaan werken:

- Een verandering in de gemeentelijke organisatie, die meer gericht is om op gelijkwaardige wijze met inwoners te bespreken wat de behoeften in de wijken en dorpen zijn.
- Een gebiedsgerichte aanpak, aansluiten bij wat gaande is, weten wat er speelt, initiatiefnemers kennen. Coöperatieve organisatievormen en samenwerking tussen verschillende partijen stimuleren en borgen. De gemeente als partner in zulke organisaties. Geen subsidies uitkeren, maar deelnemen in activiteiten die een gezamenlijk doel dienen.
- Het vertrouwen terugwinnen door leefwereld en systeemwereld bij elkaar te brengen.

Inzet van capaciteit en middelen:

- We zetten capaciteit en geld op een vaste sociale basis in wijken en dorpen en zetten extra in, in wijken en dorpen waar een zwakke sociale basis is. We bepalen in gezamenlijkheid waar de sociale basis in de wijk uit moet bestaan.
- Werken aan meerjarige gebiedsprogramma's die in samenwerking tot stand zijn gekomen. Subsidies worden verstrekt op basis van het gebiedsprogramma.
- Gelijkwaardigheid tussen vrijwilligersorganisaties en professionele organisaties, waarbij de gemeente in samenhang opdrachten verstrekt en middelen ter beschikking stelt.
- Betaalbaarheid van de zorg.

Citaten:

“het beleidsdenken van de afgelopen jaren heeft geleid tot een sterke individualisering van het sociaal beleid. Denk aan de nadruk die wijkteams leggen op individuele hulpverlening, maar ook aan alle recente beleidsteksten waarin zelfredzaamheid, eigen regie en zelforganisatie prominent naar voren worden geschoven” (Radboud Engbersen, expert sociaal domein bij Movisie.)

Ook Kim Putters wijst er op dat maatschappelijke tegenstellingen zich verscherpen, tot uiting komend in vormen van segregatie, polarisatie en ruimtelijke uitsortering. Een trend in de samenleving is het verder uit elkaar groeien van mensen die het beter hebben (geld, opleiding, betekenisvolle sociale netwerken) en mensen die steeds verder achterop komen. Juist daarom is het zo belangrijk om de sociale basis te versterken en “de boel een beetje bij elkaar te houden”. (Kim Putters, directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau en hoogleraar Beleid en Sturing van de Zorg aan de Erasmus Universiteit Rotterdam)

Er zijn ook positievere geluiden.... “Het lijkt erop alsof we de grenzen van de individualisering hebben bereikt” (Anja Machielse, filosoof en sociale wetenschapper, bijzonder hoogleraar empowerment van kwetsbare ouderen bij de Universiteit voor Humanistiek,).

De overheid kan niet zorgen. De overheid kan mensen niet in hun kracht zetten, responsief zijn, zorgen dat mensen voor elkaar zorgen, sterke buurten organiseren of wat sociaal ook realiseren. Want dat alles doen mensen. De overheid is niet van de relaties, want die zijn tussen mensen. Wat kan de overheid dan wel als het om zorg gaat, en om samenleven? Blog 25-11-2019 (Arjo Klamer, hoogleraar economie kunst en cultuur, Erasmus Universiteit Rotterdam. In mei 2014 wethouder Sociale Zaken en Participatie in Hilversum)